

FORCIMI
I INTEGRITETIT
POLICOR
NË SHQIPËRI

IDM, Tiranë 2015

Kingdom of the Netherlands

Institute for Democracy and Mediation
Instituti për Demokraci dhe Ndërmjetësim

Shënim: Ky botim u realizua në kuadër të Projektit “Indeksi i Integritetit të Policisë” i cili u mbështet nga një grant i Ministrisë së Punëve të Jashtme të Holandës në kuadër të Programit Matra për bashkëpunim Evropian. Objektivat, zbatimi i plotë dhe rezultatet e këtij projekti janë përgjegjësi e organizatës zbatuese – Instituti për Demokraci dhe Ndërmjetësim. Çdo qëndrim apo opinion i shprehur në këtë projekt është i organizatës zbatuese dhe nuk përfaqësojnë domosdoshmërisht ato të Qeverisë holandeze.

AUTOR

Besfort Lamallari

Përmbajtja

Parathënie	5
Rreth studimit të IDM “Integriteti dhe Korrupsioni Policor në Shqipëri”	6
Përkufizime	8
Korrupsioni policor ‘në sytë’ e publikut	10
Korrupsioni policor i parë nga brenda organizatës	17
Vlerësimi i integritetit të punonjësve të policisë	24
Luftimi i korrupsionit përmes forcimit të Integritetit në Polici	27
Referenca	30

Parathënie

Punonjësit e policisë janë “aktorët e parë” të sistemit të drejtësisë penale. Ata janë përgjegjës për zbatimin e ligjit, garantimin e sigurisë publike dhe mbrojtjen e jetës, shëndetit dhe të drejtave të qytetarëve. Megjithatë, këto detyra shpesh herë krijojnë mundësi për shfaqjen e sjelljeve të pahijshme, të papranueshme dhe korruptive. Liria e veprimit dhe natyra shtrënguese e profesionit të policisë e karakterizuar në praktikë nga kontakte të drejtpërdrejta me qytetarët dhe ndjekje të veprimtarive të kundërligjshme, të cilat shpesh ndodhin në mjedise private larg vëmendjes së dëshmitarëve apo eprorëve mbikëqyrës, e bëjnë policimin një ‘profesion të rrezikshëm moralisht’.¹ Duke qenë se punonjësit e policisë janë të ngarkuar me përgjegjësi kaq të rëndësishme në shoqërinë tonë, është e nevojshme që sjellja e tyre të mbahet nën mbikëqyrje.

Rrjedhimisht, identifikimi i natyrës dhe shkallës së korrupsionit në polici dhe ofrimi i rekomandimeve që synojnë kontroll më të mirë të tij i shërbejnë rritjes së sigurisë publike përmes garantimit të mbrojtjes së të drejtave të qytetarëve. Ky dokument mbështetet në gjetjet kryesore të studimit të realizuar nga Instituti për Demokraci dhe Ndërmjetësim (IDM) rreth shkaqeve, formave dhe shkallën e korrupsionit në Policinë e Shtetit në Shqipëri.²

Qëllimi i këtij studimi ka qenë gjenerimi i të dhënave me interes për zyrtarët e policisë, të cilët mund t’i shfrytëzojnë këto gjetje për zhvillimin e debateve konstruktive për përmirësimin e imazhit të policisë në drejtim të profesionalizimit, integritetit dhe përgjegjshmërisë. Për më tepër, drejtuesit e policisë duhet të marrin në konsideratë nevojën e komunikimit me publikun rreth misionit kryesor të tyre, me theks të veçantë mbi integritetin e policisë dhe kryerjes së detyrave të tyre në respektim të parimeve të shtetit të së drejtës, mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe përqafimit të konceptit të policimit demokratik.

Rreth studimit të IDM “Integriteti dhe Korrupsioni Policor në Shqipëri”

Me gjithë vështirësitë e paraqitura në studimin e fenomenit kompleks dhe të errët të korrupsionit si dhe presionin bllokues të “kodit të heshtjes” i cili karakterizon përgjithësisht organizatat policore dhe mungesën e studimeve të ngjashme në vend, studimi i realizuar nga IDM është publikimi i parë i cili i kushtohet tërësisht korrupsionit policor në Shqipëri. Me qëllim që të kontribuojë në përmirësimin e politikave dhe masave anti-korrupsion në Policinë e Shtetit përmes njohjes më të thellë të fenomenit, ky studim ofron të dhëna interesante në lidhje me:

1

Faktorët nxitës dhe format e ndryshme të korrupsionit policor në Shqipëri;

2

Shkallën e përhapjes së korrupsionit në strukturat e policisë.

Burimet e informacionit për këtë studim kanë qenë parësore dhe dytësore. Të dhëna parësore janë gjeneruar përmes anketimit të publikut (1.100 të anketuar në nivel kombëtar), anketimit të punonjësve të Policisë së Shtetit (370 të pyetur në nivel kombëtar) dhe intervistave të thelluara individuale dhe në grup me disa prej këtyre punonjësve.

Për më tepër, 90 punonjës të Policisë së Shtetit kanë shprehur mendimet e tyre mbi 11 skenarë hipotetikë të keqsjelljes policore, ku përfshihen konflikti i interesit, marrja/pranimi i ryshfetit, keqpërdorimi i kompetencave dhe vjedhja. Informacioni i përftuar mund të shfrytëzohet nga drejtuesit e policisë për të zbuluar shkallën e njohjes dhe kuptimit të rregullave të organizatës kundër shkeljeve nga oficerët e policisë, si dhe opinionet e tyre rreth seriozitetit të llojeve të ndryshme të shkeljeve, disiplinën e përshtatshme për këto shkelje dhe gatishmërinë e oficerëve për të raportuar shkelje të kolegëve të tyre.

Të dhënat dytësore janë gjeneruar nga shqyrtimi i studimeve të ndryshme me këtë tematikë, raporteve vendore dhe ndërkombëtare si dhe kuadrit ligjor dhe nënligjor në Shqipëri.

Përkufizime

Korrupsioni policor është i vështirë për t'u përkufizuar për shkak të shumëllojshmërisë së sjelljeve që mund të përfshihen në këtë fenomen. Korrupsioni policor përfshin sjellje të paligjshme por edhe veprime, të cilat, megjithëse nuk mund të jenë të paligjshme, mund të konsiderohen si sjellje të papërshtatshme për oficerët e policisë (p.sh., pranimi i vakteve falas).

Në mungesë të një përkufizimi të pranuar universalisht, për efekt të këtij studimi, me **'korrupsion policor'** do të kuptohet:

“Një veprim apo mosveprim, premtim për të vepruar ose mosvepruar, apo përpjekje nga një oficer policie apo grup oficerësh policie, e karakterizuar nga keqpërdorimi i pozicionit zyrtar të oficerit të policisë, me qëllim arritjen e përfitimit personal”.³

Ndërsa me **‘integritet policor’**, sipas këtij studimi, kuptohet:

“Prirja e punonjësve të policisë për t’i rezistuar tundimit për të abuzuar me të drejtat dhe privilegjet që ofron profesioni i tyre.”⁴

Duke u nisur nga përkufizimet e mësipërme, korrupsioni mund të shihet si pasqyrim i përmbysur i integritetit, që do të thotë sa më shumë integritet aq më pak korrupsion dhe anasjelltas.

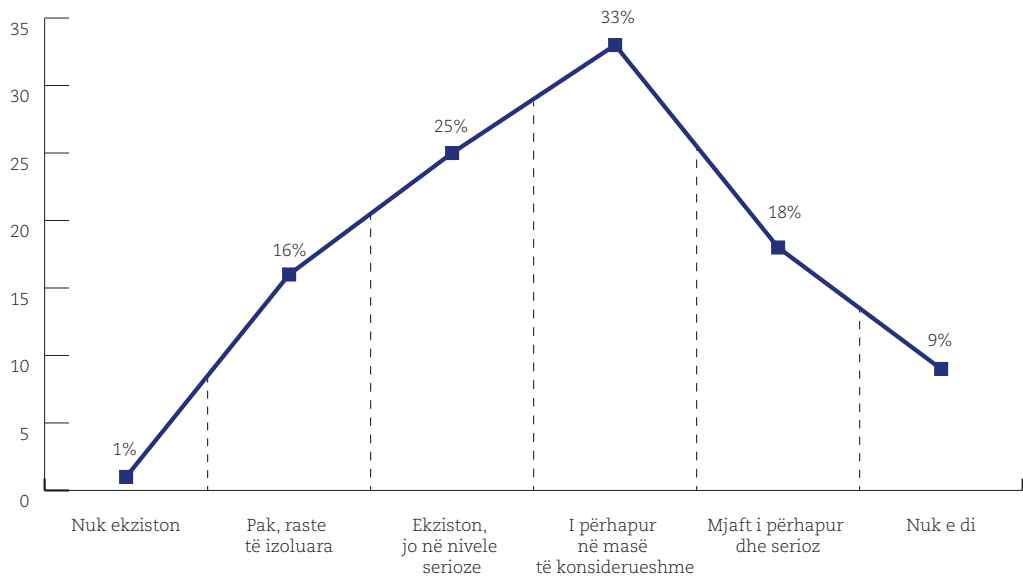
Për këtë arsye, studiuesit kanë zgjedhur të vlerësojnë shkallën e përhapjes së korrupsionit në polici përmes matjes së integritetit policor.

Ndryshe nga qasja tradicionale, e cila e konsideron korrupsionin si problem individual i punonjësve me prirje për të shkelur rregullat, studimi i IDM-së e konsideron korrupsionin si problem organizativ të lidhur ngushtësisht me kulturën e punës së institucionit të policisë.

Korrupsioni
policor
'në sytë' e
publikut

Perceptimet dhe vlerësimet e qytetarëve për policinë janë shumë të rëndësishme për një marrëdhënie pozitive midis komunitetit dhe policisë. Rëndësia e perceptimeve të publikut mbi punën dhe sjelljen e policisë mbështetet dhe nga popullariteti në rritje i programeve të policimit në komunitet në shumë vende të botës.

Figura1: Në çfarë mase është përhapur korrupsioni në PSH?

Përgjithësisht, personat që shprehen të kënaqur me policinë prirën të bashkëpunojnë me oficerët e policisë dhe t'i shohin pozitivisht marrëdhëniet polici-komunitet. Këtë qëndrim bashkëpunues shfaqin edhe ata qytetarë të cilët e vlerësojnë policinë si të drejtë gjatë kontaktit me qytetarët, pavarësisht statusit shoqëror, dhe ndihen më të sigurt në komunitetin e tyre.⁵

Qytetarët që shprehen më pak apo aspak të kënaqur me policinë kanë më shumë gjasa të jenë më pak bashkëpunues me oficerët e policisë dhe të mos raportojnë dyshimet e tyre apo të ndajnë informacion të nevojshëm për një punë më efektive të policisë në kontrollin e kriminalitetit.⁶ Për më tepër, perceptimet pozitive dhe besimi i publikut tek policia nxisin përfshirjen e qytetarëve dhe partneritetit me policinë, të cilat janë jetike për sigurinë e vetë qytetarëve dhe garantimin e ruajtjes së rregullit dhe sigurisë në

komunitet. Bashkëpunimi me publikun dhe lidhja me komunitetin janë gjithashtu kushte të rëndësishme për të trajtuar sjelljen e keqe policore dhe korrupsionin. Publiku mund të luajë një rol të rëndësishëm duke raportuar rastet e korrupsionit dhe në të njëjtën kohë bashkëpunimi i policisë me komunitetet mund të rrisë legjitimitetin e institucionit të policisë duke i parë policët jo si burim frike por si burim mbrojtje.⁷ Misioni i një policie moderne dhe demokratike është në kontrast të thellë me historinë e gjatë të një force policie autoritare dhe shtypëse, roli i të cilës ishte të shërbente si agjente e shtetit me veprime që nuk përfaqësonin mirëqenien e qytetarëve.

Rrjedhimisht, njohja e perceptimeve dhe vlerësimit të publikut në lidhje me policinë ka rëndësi praktike si për vetë institucionin e policisë e publikun ashtu edhe për forcimin e partneritetit komunitet-polici. Për këtë arsye, në kuadër të studimit të IDM-së janë anketuar 1100 persona në të gjithë vendin, të cilët iu përgjigjën 60 pyetjeve të ndryshme rreth perceptimeve dhe përvojave të tyre personale në lidhje me korrupsionin në polici. Gjetjet kryesore nga anketimi i publikut paraqiten më poshtë:

PERCEPTIME TË PUBLIKUT RRETH KORRUPSIONIT POLICOR:

NATYRA DHE VEÇORI TË KORRUPSIONIT POLICOR:

Publiku mendon se korrupsioni në polici është i përhapur në nivel institucioni dhe jo thjesht raste individuale të oficerëve të korruptuar. Kështu, rreth 37-40 për qind e të anketuarve mendojnë se ‘Oficerët e policisë bashkëpunojnë ndërmjet tyre për qëllime korruptive’ dhe se “Drejtuesit politikë dhe oficerët e policisë bashkëpunojnë ndërmjet tyre për qëllime korruptive”. Pothuaj i njëjti numër i të anketuarve janë të mendimit se rekrutimi, emërimet dhe gradimet në polici kryhen mbi baza korruptive. Sipas publikut, korrupsioni në polici ka natyrë grabitqare që do të thotë se ‘oficerët e policisë e krijojnë vetë mundësinë për përfitim nëpërmjet korrupsionit’ (45 %).

SHKALLA E PËRHAPJES SË KORRUPSIONIT POLICOR SIPAS PUBLIKUT:

Shumica e të anketuarve (33%) mendojnë se korrupsioni është ‘i përhapur në masë të konsiderueshme’ dhe një pjesë domethënëse (18%) janë të mendimit se është ‘mjaft i përhapur dhe serioz’.

ORGANIZATA POLICORE MË SHUMË/MË PAK E KORRUPTUAR:

Pyetjes se ‘cila organizatë policore është më shumë e korruptuar’ i janë përgjigjur rreth 10% e të anketuarve. Nga përgjigjet del se 61% e të intervistuarve identifikojnë si më të korruptuara disa struktura të Policisë së Shtetit ku bie në sy shërbimi i policisë

rrugore dhe shërbimi i policisë së rendit. Ndërsa si më pak të korruptuara, identifikohen kompanitë private të sigurisë, të njohura si 'Policia Private' (11.5%), strukturat e antikrimin në Policinë e Shtetit dhe organizatat policore të pushtetit vendor.

SHKAQET E KORRUPSIONIT:

Publiku pothuaj në mënyrë unanime (mbi 95%) mendon se pagat e ulëta, trajnimi i dobët, ndikimi politik dhe kultura e korrupsionit janë faktorët kryesorë që nxisin korrupsionin në polici.

PËRVOJAT PERSONALE ME KORRUPSIONIN:

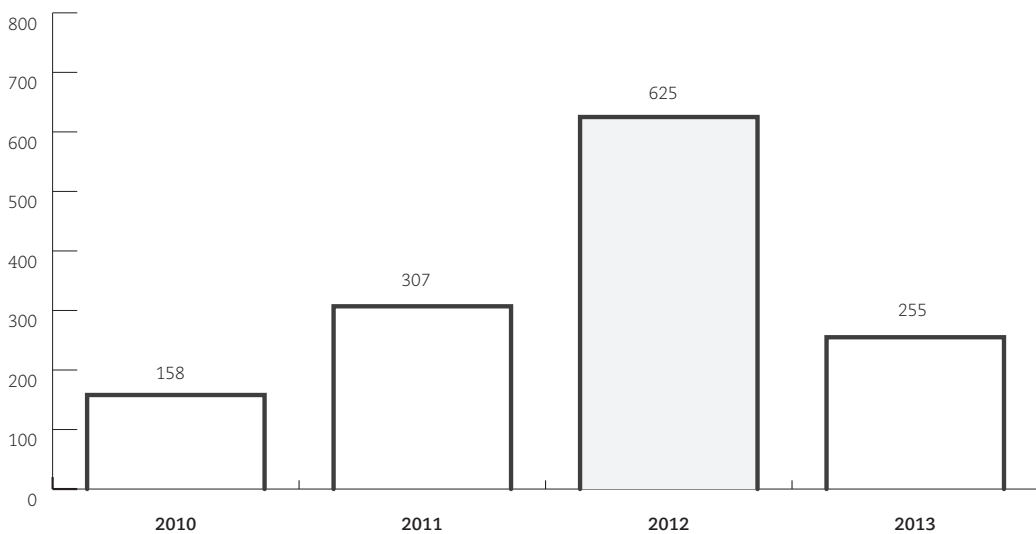
65% e të anketuarve mohojnë t'u jetë kërkuar shprehimisht ryshfet. Nga pjesa tjetër e të anketuarve (35%) të cilët e konfirmojnë këtë përvojë, 21% deklarojnë se u është kërkuar ryshfet nga oficerë të Policisë Rrugore, 4% nga Policia Kufitare dhe Mi-gracionit, dhe po kaq policia bashkiake / komunale. Nga ana tjetër, të pyetur nëse kanë paguar ryshfet gjatë vitit të fundit (Janar 2013 – Janar 2014), sërish 65% shprehen "JO", ndërsa nga ata që kanë paguar, 23% e të anketuarve deklarojnë se kanë paguar Policinë Rrugore.

TOLERANCA NDAJ SJELLJEVE KORRUPTIVE:

Nga anketimet ka rezultuar se publiku toleron sjellje të caktuara korruptive apo dhe qëndrime jo të drejta të punonjësve të policisë ndaj korrupsionit. Kështu, për 18 për qind e të anketuarve, 'pranimin nga punonjës të policisë të shërbimeve falas nga subjekte private' nuk e konsiderojnë si shkelje, ndërsa 8-10 për qind e të anketuarve nuk e konsiderojnë korrupsionin rastin kur një punonjës policie ndërhyr për të ndihmuar dikë për të përfituar një shërbim jashtë radhës, kur vetë punonjësi i policisë shkel rregullat e trafikut rrugor kur është jashtë shërbimit apo dhe në rast se punonjësi i policisë manipulon provat.

Duhet theksuar se shumica dërrmuese e të anketuarve (74%) i formojnë perceptimet e tyre rreth korrupsionit policor nga informacionet e ofruara në media (TV, gazeta, radio, etj.), dhe vetëm 5 për qind e tyre shprehen rreth korrupsionit policor duke u mbështetur në përvojat personale. Megjithatë duhet mbajtur parasysh se qytetarët, shpesh të përfshirë me vullnet në korrupsion aktiv, nuk kanë ndonjë motiv që të raportojnë veprimet korruptive, të cilat nënkuptojnë dhe përfshirjen e tyre në veprime kriminale, duke qenë se si ofrimi/dhënia ashtu edhe kërkimi i ryshfetit përbëjnë vepër penale. Shqetësim paraqet rënia drastike e numrit të ankesave nga publiku ndaj punonjësve të policisë gjatë viteve të fundit. Kështu, numri i ankesave drejtuar Shërbimit të Kontrollit të Brendshëm (SHKB) në vitin 2012 ishte 625 ankesa, ndërsa një vit më pas ra në 255.⁸ Kjo prirje zbritëse tregon rënien e besimit të qytetarëve në ndjekjen dhe adresimin e ankesave të tyre. Rënia e besimit të publikut në sistemin e ankesave të PSH shihet edhe nga

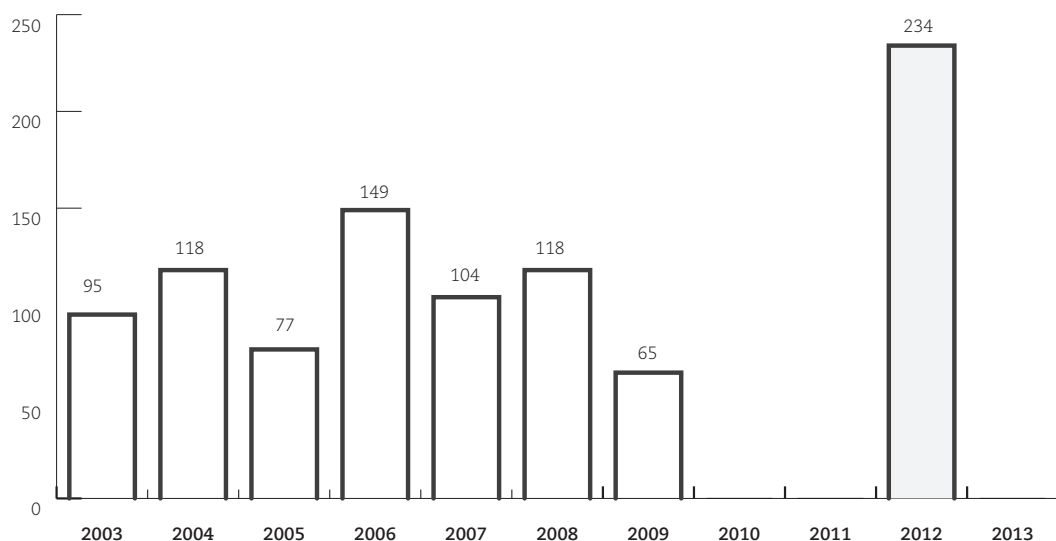
Figura 2. Numri i ankesave drejtuar SHKB-së për periudhën 2010-2013

prirja e numrit të ankesave ndaj punonjësve të policisë drejtuar Avokatit të Popullit, e cila tregon rritje të konsiderueshme në vitet e fundit (p.sh., 65 ankesa në 2009 dhe 234 të tilla në 2012).⁹

Zyrtarët e policisë mund të marrin në konsideratë gjetjet e mësipërme

Figura 3: Ankesat e paraqitura ndaj punonjësve të Policisë së Shtetit për periudhën 2006-2009.
Burimi: Raportet vjetore të institucionit të Avokatit të Popullit dhe SHKB, 2003-2013.

dhe t'i shfrytëzojnë ato për përmirësimin e imazhit të policisë në drejtim të profesionalizmit, integritetit dhe përgjegjshmërisë. Për këtë qëllim, ata mund të ndërmarrin politika dhe masa që synojnë edukimin dhe trajnimin etik të oficerëve të policisë dhe përmirësimin e cilësisë së ndërveprimit të përditshëm midis policisë dhe qytetarëve. Më e rëndësishmja, drejtuesit e policisë duhet të vlerësojnë nevojën e komunikimit me publikun rreth misionit të tyre kryesor, duke vënë theksin mbi vlerat e policisë dhe kryerjes së punës së tyre në përputhje me parimet e shtetit të së drejtës, mbrojtjes së të drejtave të njeriut dhe përfaqimit të konceptit të policimit demokratik.¹⁰

Korrupsioni
policor i
parë nga
brenda
organizatës

Hapi i parë në goditjen e korrupsionit përfshin përcaktimin e natyrës dhe shkallës së shtrirjes së fenomenit. Duke qenë se nuk është e pamundur të matet saktë niveli i korrupsionit në një vend, anketat me punonjës të policisë dhe qytetarë shërbejnë për të krijuar një vlerësim të përgjithshëm të shkallës së korrupsionit policor. Megjithatë, puna hulumtuese në këtë drejtim vështirësohet ndjeshëm nga kodi i fortë i heshtjes. Ruajtja e reputacionit të organizatës policore nga sulmet e jashtme (p.sh., media, politikanët), të cilat ndikojnë në besimin dhe bashkëpunimin e publikut me policinë, është një ndër faktorët nxitës të kulturës së heshtjes në këtë organizatë.

Policia e Shtetit, media, politikanët dhe qytetarët duhet të pranojnë se zbulimi i korrupsionit nga strukturat përkatëse brenda policisë nuk përbën domosdoshmërisht provë të menaxhimit të keq apo problemeve të integritetit.¹¹ Përkundrazi, hetimet dhe evidentimi i rasteve të korrupsionit mund të konsiderohen si provë se sistemi po punon dhe

se problemi po trajtohet përpara se ai të degradojë më tej dhe të zbulohet në formën e një skandali të pashmangshëm.

Përgjithësisht, në rastet e akuzave për korrupsion policor të mbështetura në prova, strukturat e policisë deklarojnë se problemi i identifikuar është i kufizuar në raste sporadike të oficerëve të korruptuar, të cilët nuk mund të përfaqësojnë standardet e gjëra të organizatës policore. Duke e konsideruar korrupsionin si shfaqje të veseve dhe problemeve individuale të integritetit të punonjësve të caktuar, drejtuesit e policisë besojnë se zgjidhja ndaj këtij problemi gjendet tek ekzaminimi i kujdesshëm i rekrutëve të rinj dhe ndjekja dhe largimi i oficerëve me nivel të ulët profesionalizmi, integriteti dhe etike përpara se ata të influencojnë negativisht kolegët e tyre. Kjo qasje administrative/individuale ndaj korrupsionit policor njihet në literaturë si teoria e “mollës së kalbur”.

Megjithatë, historia e policimit dhe literatura e bollshme në këtë fushë ka dëshmuar se teoria e ‘mollës së kalbur’ nuk qëndron përpara rasteve të përsëritura dhe serioze të korrupsionit të organizuar policor. Prandaj, shumë studiues e konsiderojnë korrupsionin policor si pasqyrim të kulturës dhe sjelljes së grupit/forcës policore. Rrjedhimisht, metafora e ‘mollës së kalbur’ është zgjeruar në ‘arka e prishur’ për të përfshirë devijimin nga normat dhe etika në nivel grupi. Madje për të theksuar korrupsionin në nivel sistemik, disa studiues përdorin konceptin ‘pema e kalbur’.¹² Kjo do të thotë se ndonjëherë nuk është vetëm molla apo edhe arka e prishur, por i gjithë sistemi apo pjesë të rëndësishme të tij janë të korruptuara. Korrupsioni konsiderohet sistemik kur ai përfshin organizatën policore, sistemin e drejtësisë penale dhe kontekstin e gjerë social-politik.

Sipas Komisionerit për reformën në Departamentin e Policisë së Nju Jorkut, Patrick Murphy

“...teoria e ‘mollës së kalbur’ nuk funksionon më. Oficerët e korruptuar të policisë nuk janë kriminelë të lindur apo njerëz me vese morale, thelbësisht të ndryshëm nga kolegët e tyre të ndershëm. Detyra e kontrollit të korrupsionit kërkon që të ekzaminohet arka dhe jo vetëm mollët – organizata dhe jo thjesht individët brenda saj, sepse policët e korruptuar bëhen të tillë, nuk lindin”.¹³

Përtej këndvështrimit të ngushtë të korrupsionit policor sipas teorisë së ‘mollës së kalbur’, korrupsioni organizativ apo ‘pema e kalbur’ mund t’i atribuohet një sërë faktorësh dhe rrethanash që kanë qenë dhe vazhdojnë të jenë të pranishme në Shqipëri. Për sa i përket shkaqeve, korrupsioni policor lidhet në radhë të parë me kontekstin politiko-shoqëror dhe kryesisht me tranzicionin nga regjimi komunist. Faktorë të tjerë kanë të bëjnë me kuadrin ligjor, kulturën organizative të policisë, ‘kodin e heshtjes’, solidaritetin ndërmjet kolegëve, dhe nxitës me karakter shoqëror, ekonomik, historik, dhe individual.¹⁴

Termi korrupsion policor përfshin një sërë veprimesh që bien ndesh me ligjin, disiplinën dhe/ose moralin si, për shembull, ryshfeti, përdorimi i dhunës së tepruar, fabrikimi dhe dëmtimi i provave, racizmi, favorizimi apo nepotizmi, por edhe akte të papërshtatshme për një oficer policie, të cilat jo domosdoshmërisht mund të kategorizohen si të dënueshme penalisht (p.sh., pranimi i vakteve falas nga persona privatë). Njohja e formave të ndryshme të korrupsionit policor është e rëndësishme si për oficerët e policisë, të cilët duhet të jenë të ndërgjegjshëm dhe të përgjegjshëm për veprimet e tyre, ashtu edhe për drejtuesit e policisë, të cilët duhet të hartojnë strategji dhe marrin masa të posaçme dhe efektive për parandalimin e llojeve të ndryshme të shkeljeve.

Korrupsioni policor lidhet ngushtë me kulturën e heshtjes që karakterizon përgjithësisht shërbimet policore. Zhvillimi i kësaj kulture është i pashmangshëm brenda një grupi që përballet me rreziqet e policimit. Ky është një profesion anëtarët e të cilit shoqërohen dhe fillojnë të krijojnë varësi ndaj njëri tjetri si brenda ashtu edhe jashtë profesionit. Sidomos në kohë vështirësish apo rreziqesh, varësia ndaj njëri tjetrit rritet dhe mbështetet tek besnikëria dhe përgjigjet e shpejta në ndihmë të kolegëve. Në këto rrethana, është e pashmangshme të krijohet nevoja dhe detyrimi për besnikëri ndaj grupit. Kjo besnikëri është plotësisht pozitive, nëse përdoret për interesa legjitime të profesionit, por mund edhe të shtrembërohet dhe keqpërdoret nga oficerë të korrumpuar.¹⁵ Shpesh, besnikëria shfrytëzohet për interesa personale, të cilat vihen përpara detyrës. Për fat të keq, kultura e heshtjes përfshin njësoj si oficerë të korrumpuar ashtu edhe oficerë të ndershëm, të cilët janë të shqetësuar për mirëqenien e kolegëve të tyre. Ngurrimi për të raportuar shkeljet e kolegëve, qofshin edhe shumë serioze, lidhet edhe me damkën e ‘spiunit’ apo ‘tradhtarit’ që mund të shoqërojë më pas oficerët me integritet.

Kultura e heshtjes dëmton rëndë hetimet për rastet e korrupsionit policor, pasi fjala e qytetarit përballet me fjalën e oficerit të akuzuar të policisë. Heshtja e kolegut tjetër pengon zbulimin e së vërtetës dhe dëmton rëndë integritetin personal të oficerëve të përfshirë, reputacionin e organizatës dhe ndikon negativisht tek besimi i publikut. Ndonjëherë, vihet në rrezik edhe siguria e oficerëve të ndershëm që mund të ballafaqohen me kriminelë, të cilët janë toleruar nga oficerë të korrumpuar.

Për më tepër, kultura e heshtjes krijon kushtet për një lloj cinizmi, ndjenje pafuqie dhe gërryerje të krenarisë tek policët e ndershëm, të cilët nuk pajtohen me sjelljen e anëtarëve të korrumpuar në organizatë dhe shpresojnë në heshtje se ata do të largohen nga radhët e policisë.¹⁶

Policia Shqiptare ka mundësinë që jo vetëm të identifikojë dhe largojë ‘mollët e kalbura’, por edhe të marrë masa konkrete që synojnë zbehjen e kulturës së heshtjes dhe, për më tepër, të përpiqet seriozisht dhe vazhdimisht për të analizuar të gjithë faktorët që lejojnë lulëzimin e korrupsionit brenda sistemit. Gjetjet e mëposhtme të studimit të IDM, të cilat reflektojnë perceptimet dhe opinionet e vetë punonjësve të policisë, mund të shërbejnë si një pikënisje e mirë në përpjekjet për të kuptuar dhe luftuar korrupsionin policor.

PERCEPTIME TË PUNONJËSVE TË POLICISË RRETH KORRUPSIONIT POLICOR:

NATYRA E KORRUPSIONIT POLICOR:

Punonjësit e policisë pranojnë se korrupsioni në Policinë e Shtetit është i përhapur në nivel organizate. Kështu, 54% e punonjësve të policisë pranojnë se gjatë vitit të fundit (janar 2013 – janar 2014) u është kërkuar të paktën një herë që t’i kryejnë një favor një kolegu të tyre, ndërsa 34% e tyre pohojnë se po gjatë vitit të fundit eprori u ka kërkuar të paktën një herë që të bëjnë lëshime. Sipas 58% e punonjësve të anketuar, korrupsioni policor tolerohet nga eprorët.¹⁷ Ky fenomen perceptohet si më i lartë në proceset e emërimeve, gradimeve apo prokurimeve. Për më tepër, 40% e të anketuarve mendojnë se ‘Drejtuesit politikë e përdorin policinë për qëllime korruptive’.¹⁸

SHKAQET E KORRUPSIONIT:

Rreth 84% e të anketuarve mendojnë se kultura e korrupsionit në shoqërinë shqiptare dhe ndikimi politik mbi policinë (rreth 80%) kanë ndikim në korrupsionin policor. ‘Pagat e ulëta’ kanë shumë ndikim tek shkalla e korrupsionit në Policinë e Shtetit sipas 60% e të anketuarve. Thuajse gjysma e tyre mendojnë

të njëjtën gjë për ‘trajnimin e dobët’ dhe ‘ndikimin politik’. Gjithashtu, “kultura e korrupsionit në shoqërinë shqiptare” konsiderohet me ndikim më të lartë krahasuar me “kulturën e punës së PSH si faktor”.¹⁹ Për sa i përket ndikimit që mund të kenë kushtet e punës në Policinë e Shtetit, vetëm 26% e të anketuarve i vlerësojnë ato si “të këqija”.

SHKALLA E PËRHAPJES SË KORRUPSIONIT POLICOR:

Punonjësit e policisë pranojnë se korrupsioni në Policinë e Shtetit është i përhapur në nivel organizate. Kështu, 54% e punonjësve të policisë pranojnë se gjatë vitit të fundit (janar 2013 – janar 2014) u është kërkuar të paktën një herë që t’i kryejnë një favor një kolegu të tyre, ndërsa 34% e tyre pohojnë se po gjatë vitit të fundit eprori u ka kërkuar të paktën një herë që të bëjnë lëshime. Sipas 58% e punonjësve të anketuar, korrupsioni policor tolerohet nga eprorët. Ky fenomen perceptohet si më i lartë në proceset e emërimeve, gradimeve apo prokurimeve. Për më tepër, 40% e të anketuarve mendojnë se ‘Drejtuesit politikë e përdorin policinë për qëllime korruptive’.

FORMAT E KORRUPSIONIT POLICOR:

Sipas të anketuarve, forma e korrupsionit më e përhapur dhe e shpeshtë është shpërdorimi i fondeve dhe mjeteve të policisë. Të anketuarit nuk mendojnë se ryshfeti dhe favoritizmi ndodhin shumë shpesh. Vetëm 8-9 për qind e të anketuarve pohojnë të kundërtën. Një përqindje e lartë (78%) e të anketuarve mohojnë pothuajse plotësisht manipulimin e provave si formë të korrupsionit policor.

Vlerësimi i integritetit të punonjësve të policisë

Me qëllim shmangien e anshmërisë apo refuzimit të pjesëmarrësve për t'iu përgjigjur pyetjeve rreth korrupsionit policor, studiuesit e IDM-së kanë aplikuar qasjen e kulturës organizative/profesionale të zhvilluar nga Carl Klockars. Kjo metodë e njohur si 'Shkalla e Klockars-it' u mundëson studiuesve të hetojnë dhe analizojnë me lehtësi aftësinë e oficerëve të policisë për të njohur sjelljet negative/veprimet korruptive, shkallën e seriozitetit të këtyre veprimeve sipas oficerëve të policisë, mbështetjen e tyre për ndëshkimin dhe gatishmërinë e oficerëve për të raportuar shkeljen. Kjo metodë përfshin 11 skenarë hipotetikë në të cilat përshtohen situata ku oficerë të policisë përfshihen në konflikt interesi. Skenarët shoqërohen më pas nga gjashtë pyetje. Dy prej këtyre pyetjeve hetojnë seriozitetin e veprimit, dy të tjera disiplinën e merituar dhe dy pyetjet e fundit rreth vullnetit të oficerëve për të raportuar shkeljet.

Në thelb, të gjitha pyetjet synojnë të matin fenomenin organizativ të integritetit policor.

- **Vlerësimi për shkallën e seriozitetit të sjelljes:** Sipas punonjësve të policisë, nga 11 skenarët e paraqitur, veprat më rënda konsiderohen 'vjedhja nga vendi i krimin', 'marrja e ryshfetit' dhe 'vjedhja e sendeve të gjetura'. Ndërsa shkeljet 'pranim shpërblimi nga qytetarët jashtë apo gjatë shërbimit', 'keqpërdorim i kompetencave të parashikuara', 'marrje përqindje për rekomandim' dhe 'përdorim i tepruar force' nuk konsiderohen si shkelje të rënda prej punonjësve të policisë, megjithëse ato cilësohen të tilla nga Rregullorja e Disiplinës. Shkelja më pak e rëndë sipas tyre konsiderohet dypunësimi.

- **Mbështetja për masat disiplinore:** Shkeljet për të cilat punonjësit e policisë mendojnë se do të jepet masa më rëndë janë vjedhja dhe marrja e ryshfetit. Vjedhja nga vendi i krimit është e vetmja shkelje për të cilën ka mbështetje të gjerë për masën shkarkim nga puna. Për shkelje të tjera si pranim shpërblimesh dhe dhuratash, keqpërdorim të kompetencave apo dhe marrjes së përqindjeve si shpërblim për rekomandime, punonjësit e anketuar parashikojnë masën disiplinore të vërejtjes me shkrim. I njëjti qëndrim mbahet edhe ndaj përdorimit të tepruar të forcës, megjithëse Rregullorja e Disiplinës e cilëson si shkelje të rëndë dhe të dënueshme me ‘përrjashtim nga policia’. Përgjithësisht, gjetjet tregojnë për një shkallë të lartë tolerance ndaj shkeljeve.
- **Gatishmëria për të raportuar shkeljet:** Konstatohet një nivel i ulët i gatishmërisë së punonjësve të policisë për të raportuar shkeljen e një kolegu. Sipas sondazhit të IDM-së, megjithëse 54% e punonjësve të policisë të intervistuar thonë se u është kërkuar (47% një ose disa herë dhe 7% shpesh herë) nga një koleg që t'i kryejë një favor dhe 33% thonë se eprori u ka kërkuar të bëjnë lëshime ndaj dikujt (29% një ose disa herë dhe 7% shpesh herë), vetëm 8% thonë se e kanë denoncuar kolegun dhe 5% thonë se e kanë denoncuar eprorin. Forca e kodit të heshtjes në kulturën e punës së organizatës së policisë reflektohet edhe në faktin se, megjithëse korrupsioni organizativ dhe politik rezulton të jetë i përhapur, 44% e të anketuarve u shprehen se dëgjojnë rrallë ose asnjëherë për korrupsion në polici.
- **Pajtueshmëria me politikën zyrtare:** Të anketuarit janë mendojnë se vjedhja nga vendi i krimit, marrja e ryshfetit dhe vjedhja e sendeve të gjetura janë tre sjelljet që bien më së shumti në kundërshtim me politikën zyrtare të Policisë së Shtetit. Për një pjesë të madhe të të anketuarve, pranimi i shpërblimit nga qytetarë jashtë shërbimit nuk konsiderohet se përbën shkelje të politikës zyrtare. Gjithashtu, kryerja e një pune të dytë shihet nga shumica dërrmuese e të anketuarve se nuk është në kundërshtim me këtë politikë. Një qëndrim pothuaj i ngjashëm mbahet edhe në rastin e mbulimit të shkeljes së një kolegu, megjithëse raportimi i tyre përbën detyrim ligjor.

Nga analiza e të dhënave të përfutuara rezulton se punonjësit e policisë në përgjithësi i njohin shkeljet, qofshin këto të lehta (sjellje negative) apo serioze (veprime korruptive). Si rregull, sa më serioze të konsiderohet shkelja prej tyre, aq më e rëndë është edhe masa disiplinore e propozuar. Megjithatë, për një sërë shkeljesh, të cilat cilësohen të rënda nga Rregullorja e Disiplinës, punonjësit e policisë priren të jenë tolerantë duke propozuar masa disiplinore më të lehta.

Është e paqartë nëse ky qëndrim është rezultat i mosnjohjes së mjaftueshme të rregullave apo i mungesës së mbështetjes së tyre ndaj rregullave, por, cilado qoftë arsyeja, kjo tregon për boshllëqe të theksuara në mënyrën se si komunikohen dhe kuptohen rregullat antikorrupsion në Policinë e Shtetit.²⁰

Shqetësues paraqitet fakti që punonjësit e policisë nuk e konsiderojnë mbulimin e shkeljes së një kolegu si një ndër shkeljet e rënda, dhe se në të njëjtën kohë, gatishmëria e tyre për ta raportuar atë është shumë e ulët. Kjo dëshmon se zbulimi i korrupsionit policor pengohet apo shkurajohet nga kultura e heshtjes e cila karakterizon organizatën e policisë.

Luftimi i korrupsionit përmes forcimit të Integritetit në Polici

Forcimi i integritetit të punonjësve të policisë është një nga hapat më të rëndësishme për një forcë policie profesioniste, si dhe antidoti më i fuqishëm ndaj korrupsionit dhe sjelljes negative policore. Në analizën përfundimtare të gjetjeve të studimit të IDM rreth korrupsionit policor, mund të thuhet se përpjekjet për të kontrolluar dhe trajtuar korrupsionin dhe keqsjelljen policore mund të rezultojnë të suksesshme, nëse ato orientohen drejt ndryshimit të perceptimeve dhe bindjeve morale rreth seriozitetit të korrupsionit. Që të jenë të efektshme, strategjitë anti-korrupsion duhet të parashikojnë masa të cilat nxisin ndërgjegjësimin rreth korrupsionit në polici, seriozitetit të shkeljeve dhe veprimeve korruptive në polici, detyrimin ligjor për raportimin e tyre dhe masat disiplinore të zbatueshme jo vetëm ndaj oficerëve të korruptuar por edhe ndaj kolegëve të tyre, të cilët shkelin ligjin përmes heshtjes.

Drejtuesit dhe përgjegjësit në institucionin e Policisë së Shtetit kanë mundësinë dhe përgjegjësinë që të ndryshojnë perceptimet e punonjësve të policisë rreth korrupsionit të brendshëm dhe kulturës së heshtjes përmes edukimit dhe trajnimit të tyre rreth policimit etik. Duke pasur parasysh njohuritë e pjesshme të punonjësve të policisë **rreth kuadrit anti-korrupsion, konkretisht, 31% e të anketuarve nga IDM shprehen se kanë pak njohuri, ndërsa 8% shprehen se nuk e njohin atë**, do të ishte e nevojshme që të intensifikoheshin veprimtaritë edukuese mbi format e korrupsionit dhe sjelljeve të papërshtatshme për oficerët e policisë. Drejtuesit e policisë duhet të shprehin qartë se sjellje të tilla janë të papranueshme dhe patolerueshme në Policinë e Shtetit. Edukimi dhe trajnimi për policinë duhet t'i shërbejë ndërtimit të një shërbimi human policor, i cili vepron në respekt të vlerave demokratike dhe në bashkëpunim të ngushtë me qytetarët dhe komunitetet. Përmes trajnimit etik,

Akademia e Policisë ka përgjegjësinë e njohjes së studentëve të saj me koncepte dhe aftësi analitike të nevojshme për të përballuar me sukses situatat praktike që paraqesin sfida morale.

Disiplina luan një rol qendror në njohjen e seriozitetit të shkeljeve përmes demonstrimit të asaj që organizata policore e konsideron serioze dhe të patolerueshme. Nëse një komisariat policie i mirëpret ankesat, i heton gjerësisht ato dhe merr masa disiplinore të përshtatshme ndaj punonjësve të korruptuar, atëherë oficerët e policisë do të kuptojnë që veprime të tilla janë serioze dhe nuk kalojnë pa u ndëshkuar. Masa disiplinore të përshtatshme duhen marrë pavarësisht shkallës së seriozitetit të shkeljes. Nëse shkeljet e lehta do të disiplinohen në mënyrë të përshtatshme dhe të vazhdueshme, kjo do të thotë se edhe shkeljet serioze do ndëshkohen.

Një sfidë serioze në përpjekjet për forcimin e integritetit dhe kontrollin e korrupsionit në polici lidhet me **kulturën e heshtjes që karakterizon organizatën e policisë**. Masa konkrete duhen parashikuar dhe ndërmarrë për të inkurajuar punonjësit e policisë që të raportojnë shkeljet dhe veprimet korruptive të kolegëve të tyre. Këto masa duhet të parashikojnë qartësisht disiplinimin si të mbulimit të shkeljes së kolegut ashtu edhe të mosveprimit të mbikëqyrësit për disiplinimin e oficerit që ka kryer shkeljen. Masa të ashpra, si ajo e përjashtimit nga policia për oficerët të cilët gënjejnë gjatë hetimeve për sjellje të keqe apo korrupsion janë një mesazh i fortë dekurajues për mbulimin e shkeljeve të kolegëve. Oficerëve me integritet u duhet ofruar mundësia e raportimit anonim dhe konfidencial. Për të shmangur krijimin e lidhjeve të forta dhe mbështetjes të ndërsjellë midis oficerëve të policisë, ata duhet t'i nënshtrohen vazhdimisht rotacionit në zona të ndryshme të shërbimit. Të gjitha këto masa synojnë çrrënjosjen e kulturës së heshtjes dhe zëvendësimin e saj me një kulturë e cila konsideron 'mbylljen e njërës sy' ndaj shkeljeve po aq korruptive sa përfshirja aktive në korrupsion, dhe në të njëjtën kohë, vlerëson profesionalizmin duke shpërblyer punonjësit e përkushtuar dhe me integritet.

Megjithatë, **përpjekjet për forcimin e integritetit në polici nuk mund të jenë të suksesshme, nëse pagat janë të ulta**, pasi ato krijojnë nxitjen për korrupsion. Nga ana tjetër, rritja e pagave nuk do të rezultojë e efektshme, nëse nuk kombinohet me ngritjen e

sistemeve të efektshëm të menaxhimit dhe zbatimin në praktikë të masave të mësipërme disiplinore. Në të njëjtën kohë, nevojitet edhe përmirësimi i sistemeve të publikimit të të dhënave për shpenzimet buxhetore dhe i sistemeve të të dhënave mbi auditet dhe kontrollet.²¹

Për më tepër, **Policia e Shtetit duhet të konsiderojë median si një aleat** në përpjekjet për forcimin e integritetit policor. Media mund të shërbejë si një burim alternativ për zbulimin e sjelljeve negative dhe veprimeve korruptive të punonjësve të policisë, platformë e sigurt për shpërndarjen e mesazheve dekurajuese për përfshirje apo mbulim të korrupsionit dhe një motor për ndryshimin e perceptimeve të publikut.

Komunikimi me publikun dhe partneriteti polici-komunitet kërkojnë, po ashtu, vëmendjen e veçantë të drejtuesve të policisë. Zbulimi i sjelljeve negative dhe veprimeve korruptive policore mund të lehtësohet ndjeshëm falë raportimeve dhe ankesave të publikut përmes mënyrave të sigurta, të besueshme dhe lehtësisht të aksesueshme nga qytetarët. Gjithashtu, konsolidimi i partneritetit polici-komunitet rrit besueshmërinë dhe legjitimitetin e institucionit të policisë.

Ndërtimi dhe forcimi i kulturës së integritetit, e cila nuk toleron asnjë formë të sjelljes negative policore është një aspekt i rëndësishëm në rrugën e demokratizimit të policisë.²² Drejtimi dhe shërbimi me integritet është kusht themelor për policimin e udhëhequr nga rregullat dhe parimet, jashtë çdo forme arbitrariteti, abuzimi me detyrën, sjelljeje të keqe apo korrupsioni.

Referenca

1. Barker, T. (2006). *Police ethics: Crisis in Law Enforcement*. Springfield, IL: Charles C Thomas.
2. Studimi i plotë i IDM “Integriteti dhe Korrupsioni Policor në Shqipëri” mund të aksesohet online në: <http://idmalbania.org/?p=4146&lang=sq>
3. Kutnjak Ivkovic, S. (2005a). *Fallen Blue Knights: Controlling Police Corruption*. New York: Oxford Press.
4. Carl B. Klockars, Sanja Kutnjak Ivković, Maria R. Haberfeld. ‘Enhancing Police Integrity’. Springer 2006. f.1
5. Mahesh K. Nalla, Manish Madan. ‘Determinants of Citizens’ Perceptions of Police–Community Cooperation in India: Implications for Community Policing’. Springer 2012. f. 1
6. Brown, B., & Benedict, W. R. (2002). Perceptions of the police. *Policing*, 25(3), 543.
7. Dyrmishi, A. et al ‘Integriteti dhe Korrupsioni Policor në Shqipëri’, IDM, 2014. f 103
8. Raportet vjetore ‘Mbi veprimtarinë e Shërbimit të Kontrollit të Brendshëm’: 2010, 2011, 2012, 2013
9. Raportet Vjetore, Për veprimtarinë e Avokatit të Popullit, Avokati i Popullit, 2009, 2012.
10. Mahesh K. Nalla, Manish Madan. ‘Determinants of Citizens’ Perceptions of Police–Community Cooperation in India: Implications for Community Policing’. Springer 2012. f. 291
11. The Hon. Justice James Wood (2000) *Police Corruption*, Australian Journal of Forensic Sciences, 32:1, f. 6
12. Gottschalk, P. et al ‘Police Misconduct and Crime: Bad Apples or Systems Failure?’. *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 15 (2012) NO. 1: f. 6
13. Branko Lobnikar & Gorazd Meško (2015) *Perception of Police Corruption and the Level of Integrity among Slovenian Police Officers*, *Police Practice and Research: An International Journal*, 16:4, f. 343

14. Dyrmishi, A. et al 'Integriteti dhe Korrupsioni Policor në Shqipëri', IDM, 2014. f. 59
15. The Hon. Justice James Wood (2000) Police Corruption, Australian Journal of Forensic Sciences, 32:1, f. 6
16. po aty
17. Shih 'Integriteti dhe Korrupsioni Policor në Shqipëri', IDM, Tabela 13, fq. 87.
18. Shih 'Integriteti dhe Korrupsioni Policor në Shqipëri', IDM, Tabela 8, fq. 81.
19. Po aty, Tabela 7.
20. Dyrmishi, A. et al 'Integriteti dhe Korrupsioni Policor në Shqipëri', IDM, 2014. f. 91
21. po aty
22. Sanja Kutnjak Ivkovic & Tara O'Connor Shelley (2007) Police Integrity and the Czech Police Officers, International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice, 31:1